

Posudek vedoucí práce

Anna Herda Wallo. 2024. V zemi nikoho: etnografie uzavřené skládky ve Velké Chuchli. Katedra sociální a kulturní antropologie, Fakulta humanitních studií UK, Praha.

Vedoucí: Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Daniel Sosna, Ph.D.

Práce Anny Herdy Wallo je dle mého názoru neobyčejná. Neobyčejná byla i moje spolupráce v roli vedoucí na dlouhém a přerušovaném vznikání této práce. Proto jsem se rozhodla, že i můj posudek nebude zcela standardní. Začnu jej vyznáním, že spolupráce s Annou bude jednou z těch výjimečných, nezapomenutelných, inspirativních i náročných zkušeností, které jako pedagogové občas zažíváme a které nás výrazně ovlivňují. Jsem moc ráda, že na konci této spolupráce mohu držet v rukách tuto originální etnografickou studii.

Anna Herda Wallo se rozhodla ve své práci porozumět etnograficky tomu, jak se my **lidé v časech klimatické krize vztahujeme ke svému odpadu** – a do jisté míry i tomu, jak se odpad vztahuje k nám. Příběh o tom, jak se toto vztahování děje, vypráví skrze analýzu jedné konkrétní (aktuálně rekultivované) skládky v pražské Chuchli. O celku práce se dá říct několik věcí.

Je vysoce **reflexivní**. Můžeme detailně sledovat jak autorčiny kroky v terénu, tak její produktivní „potýkání se“ s daty; můžeme nahlížet do její práce s teoretickými koncepty, které různě promýšlí, vztahuje k datům i k sobě navzájem, dekonstruuje a rekonstruuje; jsme přizváni do zvažování vhodnosti analytických postupů a interpretačních rámců. Samotný výzkum probíhal několik let a je zjevné, že se Anna dostala ke svému terénu opravdu hodně blízko. Ne vždy je pro čtenáře snadné se s tak vysokou mírou reflexivity textu vyrovnávat a někdy se v ní zřejmě i ztratí (já jako školitelka jsem se v ní ztratila i v průběhu vznikání práce mnohokrát) – to ale podle mého názoru nic neubírá na její přínosnosti pro porozumění výslednému textu.

Je velice kreativní, hravá a **imaginativní**. Anna se postupně propracovala k interpretaci skládky a dění kolem ní prostřednictvím zastřešujících figur Monstra, Duchů a Vystrašených lidí. Inspirovala se silně u Anny Tsing a jejích spolupracovníků a spolupracovnic, ale i u dalších autorek a autorů, kteří mají za to, že etnografie (jako *metoda a žánr*) umožňuje a dokonce i vybízí k alternativnějším způsobům uvažování a psaní, kde mají své místo metafory, poetika, představivost. Občas jsou ale tyto figury dle mého názoru užity poněkud mechanicky, tedy bez jasného propojení s terénními daty, což je ostatně velké nebezpečí tohoto způsobu práce. Ne vždy se podařilo Duchy a Monstra v textu „zkrotit“ natolik, aby v něm nepůsobily spíš chaos a nepřehlednost, která čtenáře může mást. Určitá neuspořádanost je ostatně výrazným rysem celé práce, kterého si je ale Anna vědoma, reflektuje jej a vynaložila hodně sil na to, aby své terénní bádání, přemýšlení o něm i následné psaní učesala a „zkrotila“.

Práce vychází z rozsáhlé a hluboké **teoretizace tématu** (seznam literatury je impresivní), která umísťuje skládku a její dění do kontextu antropocénu, klimatické krize, studia odpadu, studia materiality, symetrických a *more-than-human* perspektiv. Ačkoli Anna svým přemýšlením a uchopením terénu výrazně inklinovala právě k symetrické antropologii, rozhodla se nakonec symetrickými přístupy spíše inspirovat, stejně jako vícedruhovou perspektivou. To je nakonec dle mého názoru trochu škoda – mimolidští aktéři jsou rozhodně v práci přítomni a tato inspirace je zcela evidentní, text výrazně odkazuje na koncepty asambláží, sítí, propojení, vícehlasí atd., nicméně samotní nelidští aktéři (odpadky, zvířata, rostliny, ale i třeba v práci zmiňované meteorologické jevy jako vítr a déšť) mají v textu méně prostoru, než by mít mohly. Anna se ale nakonec rozhodla více akcentovat téma vztahu lidí ke skládce/krajině skládky (viz. i abstrakt a Závěr), což je samozřejmě zcela legitimní volba. Ne všechny v práci zmíněné koncepty Anna skutečně využila (např. v anotaci mne překvapil odkaz na Paula Rabinowa a Pierra Bourdieu, s nimiž nakonec pracuje okrajově), a na mnohou opravdu relevantní literaturu naopak bohužel nedošlo (specificky mne to mrzí u produkce Dana Sosny, jehož mnohé texty jsou svým záběrem opravdu blízko tomu, co Anna studovala); i tak je ale práce teoreticky opravdu přesvědčivá.

Způsob nakládání s teoriemi, daty a textem je do značné míry **experimentální**. To přináší jak výhody, uvedené výše, tak i rizika – z mého pohledu se nejvíce projevila v již zmíněné neučesanosti textu a v občas méně přesvědčivé analytické práci s terénními daty. Interpretační spojnice mezi daty a koncepty je někde pro čtenáře neviditelná, Anna ve zkratce něco „tvrdí“ a čtenář se ptá – ale *proč, jak, kde se to vzalo, proč to autorka tvrdí?* Toto byly otázky, které jsem textu kladla při každém jeho průběžném čtení a Anna se usilovně snažila najít způsob, jak se tomuto způsobu psaní ubránit. Vztah teorie a dat se jí zdál v její kreativě a experimentálním přemýšlení prostě evidentní a nebylo pro ni snadné „uzemnit“ své výklady. Na mnoha místech se to podařilo; občas méně. Autorčino experimentální přemýšlení se naopak velice nečekaně a originálně otisklo v jejím pojetí vlastní diplomové práce jako *příspěvku k péči o krajinu/planetu, poničenou lidmi* (kap. 9.4.5. a Závěr práce, s. 94).

Po formální stránce má práce nedostatky – gramatické chyby, překlepy, chybné odkazování na literaturu atd. Také struktura práce by mohla být o něco sevřenější a přehlednější. Jako školitelka vím, že mnohé z toho je důsledkem časové tísně před odevzdáním práce, což není v žádném případě omluva – ale vím, že nejde o laxní přístup autorky. Naopak bych chtěla vyzdvihnout bohatou obrazovou dokumentaci, vložené fotografie, mapy, grafy, stejně jako rozsáhlé citace – to vše dělá text šťavnatým a zábavným.

Práce Anny Herdy Wallo má své slabiny. Z mého pohledu ale jednoznačně převažují její silné stránky. Jako školitelka považuji za klíčové, abychom jako vyučující u absolventů studia antropologie podporovali (nebo nezadusili?) kreativitu, epistemickou reflexivitu, schopnost pohybovat se citlivě v terénu a pracovat odvážně s teoretickými koncepty i terénními daty – a toto vše v Anině práci nalézám v míře vrchovaté. Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako **výbornou**.

